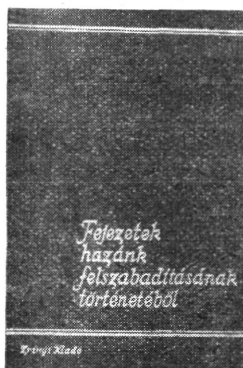

SZEMLE

FEJEZETEK HAZÁNK FELSZABADÍTÁSÁNAK TÖRTÉNETÉBŐL

Zrínyi Katonai Kiadó, Budapest, 1960. 306 lap 23 db színes vázlat.

Felszabadulásunk katonai történetéről az elmúlt másfél évtized alatt számos cikk és kisebb-nagyobb tanulmány látott napvilágot. Ezek megmutatták a szovjet hadsereg értünk hozott hatalmas áldozatait és emléket állítottak a szovjet katonák önfeláldozó hősiességének; hasznos szolgálatot tettek népünk és hadseregünk hazafias, internacionalista nevelése, a magyar-szovjet barátság elmélyítése, a magyar néphadsereg és a szovjet hadsereg testvéri fegyverbarátságának szilárdítása terén. Forráanyaguk szűk és korlátozott volta miatt azonban elsősorban népszerű jelegük domborodott ki, hiszen levéltári dokumentumokra nem támaszkodhattak, s főleg a hadijelentésekből, a Nagy Szovjet Enciklopédia cikkeiből, továbbá egy-két szovjet

feldolgozásból meríthettek. Ebből következőleg a hadműveletek előkészítésével, megszervezésével, lefolytatásával és az egyes fegyvernemek alkalmazásával kapcsolatos kérdések alapos és mélyreható tanulmányozására, tisztjeink katonai műveltségének fejlesztésére, egy-két kivételtől eltekintve, már kevésbé voltak alkalmasak. Ilyen szempontból a hazánk felszabadításának történetével foglalkozó magyar nyelvű szakirodalom meglehetősen szegényesnek mondható.

Eppen ezért jóleső érzés kézbevenni ezt a válogatást, melyet Fejezetek hazánk felszabadításának történetéből címmel, felszabadulásunk tizenötödik évfordulójára jelentetett meg a Zrínyi Katonai Kiadó. A válogatás anyagát szovjet, bolgár és román szerzők munkáiból vett részletek képezik, s e részletek összességéből szinte hézagmentesen bontakoznak ki a hazánk felszabadítását célzó összes fontosabb hadműveletek.

A kiadó szerencsés kézzel választotta ki azokat a munkákat, amelyekből részleteket közöl a kötetben. Valamennyi munka alapvető forráanyagát eredeti hadműveleti iratok képezik, s a szerzők nemcsak komoly felkészültséggel rendelkeznek, hanem többségük részt vett a had-

műveletekben is. Mindezek biztosítják műveik alaposságát és magas tudományos színvonalát.

A kötetben közölt valamennyi részletmunkára egyformán jellemző a frázismentesség, a mondanivaló konkrétsága, tudományos megalapozottsága és tárgyilagossága. A szerzők következetesen kerülik a hatásvadászó megállapításokat. Részletes adatok alapján mérlegelik a saját és az ellenséges helyzetet, pontos erőviszonyokat adnak meg. Részletesen tárgyalják a parancsnokok és a csapatok tevékenységét a harc előkészítésének, megszervezésének és megvívásának időszakaiban, ismertetik az egyes fegyvernekem feladatait és szerepét a harcban. Mindezeket értékelik is. Rámutatnak egyes intézkedések helytelenségére, megalapozatlanságára vagy elhamarkodottságára és megvilágítják, milyen következményekkel járt, amikor egyes parancsnokok nem álltak feladataik magaslatán. Reális képet adnak az ellenség helyzetéről, lehetőségeiről és erőfeszítéseiről, azok veszélyességéről. A szerzők nem idealizálnak, nem sima diadalútként tárgyalják a felszabadító hadműveleteket, hanem a való helyzetet tárják fel a maga teljes bonyolultságában, összes nehézségeivel együtt. Éppen ennek eredményeként az olvasó helyesen mérheti fel a felszabadító hadművelet eseményeit, alkothat fogalmat a harcosok helyzetállásának nagyszerűségéről, az értünk hozott áldozatok nagyságáról és a hadművelet során elért eredmények jelentőségéről. A szerzők említett erénye nem kis mértékben hozzájárul, hogy az olvasóban a kötet tanulmányozása során növekszik a csodálat, a nagyrabecsülés és hála érzete felszabadítóink iránt, akik minden nehézséget leküzdve, saját életük feláldozása árán úzták ki a hazánk földjét pusztító ellenséget és adták vissza népünk szabadságát.

A kötet első tanulmányában Ribin vezérőrnagy és Ogarjev ezredes az 57. lövész hadtest tiszai átkelését tárgyalják, amely Tiszafüred és Abádszalók között történt 1944 novemberében. A tanulmány kitűnő leírása egy erőszakos folyamatkezelés előkészítésének, megszervezésének és végrehajtásának.

Az 57. lövész hadtest a 2. Ukrán-Front állományába tartozó 53. hadsereg alárendeltségében harcolt. Az 53. hadsereg Erdély felszabadítása után, 1944 október végén Polgár, Tiszabő szakaszon elérte a Tiszát és a frontparancsnok parancsa értelmében a folyón való erőszakos átkeléshez készült, hogy annak végrehajtása után támadást indítson Füzesabony, Reck irányában. Az 57. lövész hadtest a hadsereg jobbszárnyán, a fő irányban helyezkedett el.

A szerzők az általános helyzet és a hadtest feladatainak ismertetése után jellemzik a terepet, az ellenséges védelmet és az 57. lövész hadtest állományát. A hadtesttel szemben a Tisza túlsó partján magyar csapatok foglaltak védőállást: a 9. határ vadász hadosztály, a 25. gyaloghadosztály 1. ezrede, és nyolc tüzér osztály. Közlük az ellenség és az 57. lövész hadtest hadrendjét, táblázatot adnak az élőrőről és a fegyverzetéről. Erőviszonyok: élőrő 1,5:1, golyószóró és géppuska 1,1:1, lövegek és aknavetők 4,4:1, a hadtest javára. Ilyen korlátozott erőfölény birtokában kellett a hadtestnek rendkívül nehéz feladatát megoldania.

A tanulmányban komoly helyet kap az erőszakos folyamatkezeléssel kombinált támadás előkészítésének és megszervezésének elemzése. Meg-

ismerjük a hadtestparancsnok és a hadosztályparancsnokok elhatározását, a harcrend felépítésének, az erők és eszközök elosztásának, továbbá a tüzérség alkalmazásának tervét; a légi, műszaki, anyagi, politikai biztosítás érdekében tett intézkedéseket; a vezetés és híradás megszervezését, valamint a csapatok felkészítésének módját. A felkészülés során a parancsnokok és törzsek legfőbb feladatuknak tekintették, hogy a személyi állománnyal alaposan begyakoroltassák a folyóakadály leküzdését és a támadást mocsaras terepen. Evégből a hadosztályok minden lövész zászlóaljjal egy-egy és minden lövész századdal három-három átkelési gyakorlatot tartottak a környékbeli tavakon. Ezek során az alegységek begyakorolták az átkelési eszközöknek a folyóhoz történő kiszállítását, vízre bocsátását, a harcosok helytállását, a különböző fegyverek és harceszközök elhelyezkedését a ladikokon és a tutajokon. A gyakorlatokat olyan állománnyal és eszközökkel hajtották végre, amilyenekkel a Tiszát kellett leküzdeniük és a folyó jobb partján kellett harcolniuk. Az előkészítés időszakában nagy gondot fordítottak a lövész egységeknek és alegységeknek a támogató és megerősítő tüzérséggel, valamint a műszaki alegységekkel való feszes együttműködésének megszervezésére. Mindez nagyban hozzájárult a konkrét harcfeleladatok sikeres megoldásához.

Ilyen előkészületek után került sor az átkelés végrehajtására. A hadtestparancsnok arra alapozva, hogy az ellenség védelme a Tisza jobb partján nem eléggé szervezett és mély, elhatározta, hogy november 6-án éjjel megerősített zászlóalj és ezred erejű előrevetett osztagokkal kiszélesíti az október vége óta birtokában levő két hídfőt, továbbá széles arcvonalon folytatott tevékenységgel új hídfők birtokba vételére tesz kísérletet. Elhatározta, hogy az előrevetett osztagok sikeres tevékenysége esetén a fő erőket vagy még a támadás megkezdése előtt átszállítja a Tisza jobb partjára, vagy az átkelés biztosítására használja fel az új hídfőket.

Az elhatározás helyességét a gyakorlat igazolta. Az előrevetett osztagok november 6-ra virradó éjszaka kiszélesítették a meglévő két hídfőt és még kettőt foglaltak el, a nap folyamán pedig újabb négy hídfőállást vettek birtokba. Másnapra virradóra e hídfőállások területére átkeltek a hadtest fő erői is. A széles arcvonalon folytatott tevékenység megakadályozta a főcsapás irányának felfedését, ennek következtében az ellenség részenként vetette harcba tartalékait, s a hadtest átkelési szakaszának teljes szélességén szétforgácsolta erejét.

Az átkelés után indított támadás tapasztalatai viszont azt bizonyítják, hogy nem volt helyes a hadtest harcrendjét egy lépcsőben felépíteni. A hadtestparancsnok tartalékát képező egyetlen zászlóalj nem volt elegendő a csapás erejének növelésére a mélységben.

Mindent egybevetve, az 57. lövész hadtest átkelését tárgyaló tanulmány anyagánál fogva kiválóan alkalmas arra, hogy gazdagítsa tisztjeink e bonyolult harctevékenységgel kapcsolatos ismereteit, ugyanakkor igen alapos leírást ad a felszabadító hadműveletek egyik részletéről.

A következő, s egyben legterjedelmesebb részletmunka Malakov ezredesnek A Balatontól Bécsig című könyvéből való. A szerző bevezetőben röviden összefoglalja a magyarországi felszabadító hadműveletek megindításának körülményeit és a Budapest körülzárásához vezető eseményeket, a továbbiakban pedig részletesen elemzi a 3. Ukrán Front dunántúli

harctevékenységét az 1945 januárjában kezdődő német felmentési kísérletek elhárításától hazánk teljes felszabadításáig és a bécsi hadművelet győzelmes befejezéséig. Malakov ezredes munkája a hazánk felszabadítását célzó hadműveletek legfontosabb és tanulságokban leggazdagabb szakaszával foglalkozik, ezért különleges figyelmet érdemel.

A bevezetést követő első fejezet a hazánk fővárosában bekerített német csapatok felmentésére irányuló három ellencsapást tárgyalja, s bemutatja, milyen nehéz körülmények között és hogyan hiúsították meg azokat a 3. Ukrán Front csapatai. Az ellenség az első ellencsapást 1945. január 2-a és 7-e között mérte Komárom körzetéből Bicske irányában. A harcselekmények a 4. gárda hadsereg 31. gárda lövész hadtestének arcvonalán zajlottak le. Az ellenség előerőben és tüzérségben háromszoros. harckocsikban és rohamlövegekben pedig tizenötszörös túlerővel rendelkezett, az áttörési szakaszon (12 km) arcvonalankilométerenként 145 löveget és aknavetőt, valamint 50 harckocsit és rohamlöveget összpontosított. A védelem számára rendkívül kedvezőtlen körülmények között és nagy túlerővel megindult támadás három nap alatt 30 km-es térfelülettel járt és Esztergom elfoglalásához vezetett. A főcsapás irányának felfedése után a hadseregpáncsok erőátcsoportosításokkal megszilárdította a védelmet és csapatainak szívós helytállása megghiúsította, hogy az ellenség áttörjön a Budapesten körülzárt helyőrséghez. Ebben nagy szerepe volt a 2. Ukrán Front január 6-a és 10-e között Komárom irányában mért csapásnak, amely a hátbatámadás veszélyének tette ki az ellenséget és arra kényszerítette, hogy ebben az irányban felhagyjon a Budapest felmentését célzó kísérleteivel. A következő ellencsapást a németek a 4. gárda hadsereg arcvonalának középső szakaszára mérték január 7-e és 13-a között, Székesfehérvár északnyugati körzetéből Zámoly irányában. Könnyű sikerre számítottak, mert az előző ellencsapás elhárítása érdekében az arcvonal e szakaszáról a szovjet csapatok nagy részét Bicske körzetébe csoportosították át. Az ellencsapás a 20. gárda lövész hadtest védelmi arcvonala ellen irányult, az ellenség a főcsapás irányában előerőben háromszoros, tüzérségben és aknavetőkből négyszeres, harckocsikban és rohamlövegekben pedig hatszoros fölényt hozott létre. Január 13-ig a német fasiszta csapatok összesen 10 km-t nyomultak előre és sikerült elfoglalniuk Zámolyt. További térfelületüket a szovjet csapatok helytállása megghiúsította. A tüzérség és a műszakiak kiváló együttműködése a lövész csapatokkal, teljesen felmorzsolta az ellenség csapást mérő csoportosítását. A harmadik ellencsapást az ellenség január 18-a és 27-e között Székesfehérvártól délnyugatra, a Sárkeresztes és a Balaton közti arcvonalszakaszon mérte, Dunapentele irányában. Ez minden eddiginél hevesebb és veszélyesebb volt. A németek támadó csoportosításába kb. 600 harckocsi és rohamlöveg, valamint több mint 1200 löveg és aknavető tartozott. A védelemben levő szovjet csapatok igen kevés tüzérséggel rendelkeztek, harckocsijaik és rohamlövegeik nem voltak. A támadás megindulása után, a szovjet csapatok önfeláldozó harca ellenére, igen súlyos helyzet alakult ki. Az ellenség nem törődve jelentős veszteségeivel, egyre mélyebben rága bele magát a szovjet védelemben. Január 20-án Dunapentelénél elérte a Dunát, s Paks felé támadva közvetlenül veszélyeztette a 3. Ukrán Front törzsét. A helyzet veszélyességét jellemzi, hogy a 3. Ukrán Front parancsnoka fel-

hatalmazást kapott: döntson, megtartja vagy feladja a Duna nyugati partján levő hídfőt. Tolbuhin marsall a hídfő megtartása mellett döntött. Állandó manőverezéssel megerősítette a védelmet, szívéosan védekező csapatai egyre fogyasztották az ellenség erőit, majd megállásra kényszerítették. Január 26-ra a németek teljesen kifulladásra és védelembe mentek át. A szovjet csapatok hősi helytállása mindenhárom alkalommal kudarcba fullasztotta az ellenségnek Budapest felmentésére irányuló kísérleteit. Ezt követően a két front csapatainak Sárosd irányába mért együttes csapása az arcvonalat majdnem teljes egészében visszaállította az eredeti helyzetébe.

A második fejezet a 3. Ukrán Front csapatainak 1945. február 20-tól március 15-ig tartó balatoni védelmi hadműveletét tárgyalja. A szerző részletesen ismerteti a bécsi irányban kialakult hadműveleti helyzetet, a Dunántúlon egymással szemben álló erők elhelyezkedését, a szovjet hadvezetőség Bécs elfoglalására irányuló tervét és a német vezérkar balatoni ellentámadásának tervét. Rá kell mutatni azonban, hogy nem világítja meg kellően a balatoni ellentámadás helyét és szerepét a német fasiszta hadvezetőség stratégiai terveiben, a nyugati imperialista hatalmakkal köntendő különbsége iránti puhatolózások és a Berlin elleni szovjet támadás készletetése szempontjából. Különös gondot szentel a 3. Ukrán Front védelmi előkészületeinek, s azokat elemezve megállapítja, hogy az ellenség óriási harcokcsifölényére tekintettel, a védelem kifejezetten páncélelhárító jellegű volt, amelyben a tüzérség minden fajtájának kiemelkedő szerep jutott. A 3. Ukrán Front védelmi hadműveleteinek megívását emellett jelentős mértékben nehezítette, hogy azzal egyidőben folytatnia kellett a Bécs elleni támadásra való felkészülést, továbbá a hídfő viszonylag kis mélysége, amely korlátozta az erőkkel és eszközökkel való széleskörű manőverezés lehetőségét, valamint az a körülmény, hogy a front csapatai az előző harcokban elszenvedett veszteségek miatt nem teljes személyi és anyagi felkészültséggel harcoltak.

A német vezérkar terve három irányból mérendő koncentrikus csapat irányozott elő a 3. Ukrán Front főerőinek bekerítése, megsemmisítése, és a Duna elérése céljából. A főcsapást az Ardenekből átdobott 6. SS páncélos hadseregnek kellett mérnie a Velencei-tó és a Balaton között, délkeleti irányban, hogy Dunapentele, Szekszárd szakaszon elérje a Dunát és két részre szakítsa a 3. Ukrán Front csapatait. A továbbiakban a támadást a Duna nyugati partja mentén északi és déli irányban kellett volna kifejleszteni. A második csapat Nagykanizsa körzetéből Kaposvár irányába kellett mérnie a 2. páncélos hadseregnek. A harmadik csapat a Dráva déli partjáról tervezték mérni, Donji Miholjac körzetéből Pécs irányába, az „E” hadseregcsoport erőivel. A védelemben levő 3. Ukrán Front erőivel szemben a német vezérkar kb. 35 magasabb egységet, köztük 11 páncélos hadosztályt vont össze. Ez a támadó csoportosítás kb. 400 000 katonát és tisztet, 6000 löveget és aknavetőt, 877 harcocsit és rohamlöveget, 900 páncélgépkocsit és 850 repülőgépet foglalt magában. Ebből az erőcsoportból három gyalogos, két lovas és kilenc páncélos hadosztály, öt önálló nehéz harcokcsi zászlóalj, egy rohamlövég osztály a két rohamlövég dandár a főcsapás irányában tevékenykedett, összesen több mint 140 000 katonával és tiszttel, 807 harcokcsival és rohamlő-

veggel, mintegy 3200 löveggel és aknavetővel, továbbá 800 pécélgépkocsival.

Március 6-án a németek mindhárom irányból megindították a támadást. A hadművelet lefolyását a szerző irányonként tárgyalja, miközben a legnagyobb figyelmet az arcvonal középső szakaszára fordítja, ahol az ellenség a főcsapását mérte. Ismerteti az ellenség makacs erőfeszítéseit, amelyek a főirányban fővédőv s a második védőv áttörését eredményezték, továbbá a hadseregparancsnokok és a frontparancsnok intézkedéseit a védelem megszilárdítására. Március 9-re a túlerejű ellenséggel vívott kemény harcok legyengítették a szovjet csapatokat, s erre az időre csaknem valamennyi tartalék is felhasználásra került. A szovjet csapatok hősi ellenállása ellenére a németek egyre mélyebben hatoltak be a védelembe, ugyanakkor támadási arcvonaluk is állandóan szélesedett, s emiatt egyre nehezebben lehetett csapatokat kivonni a kevésbé veszélyeztetett arcvonalszakaszokról. Ebben a rendkívül nehéz és bonyolult helyzetben a 3. Ukrán Front parancsnoka a Legfelsőbb Parancsnokság engedélyét kérte a front alárendeltségébe tartozó és a Bécs elleni támadásra felkészülő 9. gárda hadsereg felhasználására a védelem megerősítésére. A Legfelsőbb Parancsnokság azonban akként ítélte meg a helyzetet, hogy a németek utolsó erőfeszítéseiket teszik, ezért megtiltotta a 9. gárda hadsereg igénybevételét és utasította a 3. Ukrán Front parancsnokát, hogy eddigi erőivel állítsa meg az ellenség támadását és legkésőbb március 15-én vagy 16-án menjen át támadásba az ellenséges csoportosítás végleges szétzúzása és a sikernek Bécs irányába való kifejllesztése céljából.

Tíz napon át tartottak a rendkívül elkeseredett harcok a Balaton körzetében. Az ellenségnek a Velencei-tótól délre mintegy 12 km, a Sárvíz-csatornától nyugatra pedig 30 km mélyen sikerült beékelődni a szovjet védelembe. Az erőkkel és eszközökkel való mesteri manőverezés, a csapatok és fegyvernemek példás együttműködése, valamint a szovjet harcosok önfeláldozó hősiessége megakadályozta, hogy a német fasiszták elérjék céljukat: kijussanak a Dunához. Március 15-ig emberben és hadianyagban olyan óriási veszteségeket szenvedtek, hogy kénytelenek voltak lemondani a további támadásról és védelembe mentek át. Ugyancsak kudarcba fulladt az ellenség támadása a két kiegészítő irányban is. Az ellenség a március 6-ától 15-éig vívott harcokban halottakban és foglyokban csaknem 45 000 katonát és tisztet, több mint 280 löveget és aknavetőt, kb. 500 harcokocsit és rohamlöveget, 50 repülőgépet, 500 páncélozott szállító járművet és több mint 1300 gépkocsit veszített.

A következőkben a szerző elemzi a védelmi hadművelet sikeres megvívásának okait és feltételeit, különösen kiemelve a páncélelhárítás megszervezését, továbbá a manőverezés szerepét.

A harmadik fejezetben a szerző a hazánk felszabadításának befejezését és Bécs elfoglalását eredményező hadműveletekkel foglalkozik. Ismerteti az arcvonal déli szárnyán a hadműveletek kezdetére kialakult helyzetet és a szovjet hadvezetőség hazánk teljes felszabadítására irányuló tervét, az erőviszonyokat és a hadművelet sikeres megvívása érdekében tett intézkedéseket. A 2. és 3. Ukrán Front bécsi hadműveletét, amely 1945. március 16-án kezdődött és április 15-én ért véget, három etapra osztva tárgyalja. Az első etapban (márc. 16–25.) a két front csa-

patai Esztergom és Székesfehérvár között áttörték a német fasiszták védelmét, kijutottak a Vértes és Bakony nyugati lejtőire és kedvező feltételeket teremtettek a támadás Bécs irányában történő továbbfejlesztéséhez. A második etapban (márc. 26—ápr. 4.) a szovjet csapatok északnyugati irányban támadva, befejezték hazánk teljes felszabadítását és kijutottak Bécs alá. A harmadik etapban (ápr. 5—15.) a két front erői elfoglalták Ausztria fővárosát, s ezzel győzelemmel befejezték a bécsi hadműveletet.

Az eddigi hadtörténeti irodalom a bécsi hadműveletet meglehetősen sommásan intézte el, arra hivatkozva, hogy az előző támadás során legenygült ellenségben ellenállás nélkül vonult vissza és nem tudta megnehezíteni a szovjet csapatok előnyomulását. Ezt az álláspontot képviselte e sorok írója is. Malahov ezredes munkájából kiderül, mennyire nem ez volt a valóságos helyzet. Az ellenség a kezdeti meglepetést leküzdve megszervezte az ellenállást az egész arcvonalon, erre lehetőségeket adott neki a szovjet csapatok támadásának lassú üteme. A német fasiszták a terepadata lehetőségeket jól kihasználva, az utolsó percre kemény és szívós ellenállást fejtettek ki. A 2. és 3. Ukrán Front csapatai egy hónapig tartó véres harcokban verték szét az ellenséget és csikarták ki a győzelmet.

Malahov ezredes munkája hű és részletes képet ad az 1945 januárjától hazánk teljes felszabadításáig tartó hadműveletekről. Érzékelteti a szovjet csapatok előtt álló rendkívüli nehézségeket, s anélkül, hogy egyetlen frázist ejtene, világossá teszi az olvasó előtt, milyen magasfokú tudást, erkölcsi szilárdságot, szinte emberfeletti hősiességet és helytállást követelt a győzelem kivívása a szovjet harcosoktól és parancsnokoktól egyaránt. Néphadseregünk harcosai és tisztjei nagy hasznát foghatják e munkát, mely kiválóan alkalmas szakmai tudásuk és katonai erényeik fejlesztésére. Az egész munkán végigvonuló hiányosságként kell megemlíteni, hogy a szerző a német fasiszták mellé kényszerített magyar csapatok helyzetével és szerepével alig foglalkozik.

A kötetben közölt következő részletmunka, Nikola Botev A Szilisztriaiak a Nagy Honvédő Háborúban című könyvéből való. Ebben a szerző az 1. bolgár hadsereg alárendeltségében levő 12. gyaloghadosztály 31. várnai gyalogezredének harcait ismerteti hazánk területén. Komoly adósságot törlesztett a kiadó e munka lefordításával és megjelentetésével, mert lehetővé tette, hogy szélesebb olvasóközönség ismerhesse meg a testvéri bolgár nép hozzájárulását hazánk felszabadításához, egyben bővítette a magyar nyelven hozzáférhető ilyen munkák rendkívül csekély számát.

A 31. gyalogezred 1945 januárjától vett részt a Magyarország felszabadításáért vívott harcokban. A márciusi nagy német ellentámadás idején Kadarkút, Mike körzetében foglalt védőállást és keményen helytállva fogta fel a német fasiszták meg-megújuló rohamait. A ezred mindvégig megtartotta állásait és nagyszerű harci szelleméért kiérdemelte a szovjet magasabb parancsnokság legteljesebb elismerését. A szerző katonailag pontos és világos, jól áttekinthető, ugyanakkor színes és élményszerű leírását adja a védelmi harcoknak, név szerint foglalkozik sok bolgár katonára és tisztre kiemelkedő hőstettével. Hasonló módon tárgyalja az ezred részvételét a bécsi támadó hadműveletben is. Nagy erénye a munkának, hogy a katonailag kevésbé képzett olvasó is jól eligazodik az események-

ben, maradandó képet kap a harcok nehézségeiről és a testvéri bolgár népfiaiak népünk felszabadításáért vívott áldozatos küzdelméről.

A kötetzáró részlet több román szerző munkájából való, Balteanu, Cupsa, Focseneanu, Ion, Zaharescu ezredek és Matei alezredes Románia részvétele a hitleristák elleni háborúban című könyvének a Magyarország területén vívott harcokat tárgyaló fejezeteit tartalmazza. Erre a részletre is áll mindaz, amit a kiadó érdemként az előzővel kapcsolatban elmondunk. Hazánk felszabadításában jelentős részt vállaltak a testvéri román népfiai. Az 1. és 4. román hadsereg csapatai a 2. Ukrán Front alárendeltségében részt vettek az egész Tiszántúl, a Duna-Tisza közének egy része és hazánk északkeleti területeinek felszabadításában. Debrecen, Miskolc, Salgótarján, Budapest és számos más város ostrománál tűntek ki hősiességükkel és sokezren áldozták életüket népünk szabadságáért.

A szerzők két fejezetben tárgyalják a román csapatok harcait hazánk területén. Az első fejezet részletesen tárgyalja a Debrecen felszabadításáért folytatott súlyos harcokat, továbbá a Tisza középső szakaszán Mindszent, Szolnok és Alpár körzetében vívott küzdelmet. A második fejezet a román csapatoknak a budapesti hadműveletben való részvételével foglalkozik. Különösen érdekesek ennek a fejezetnek a 7. román hadtest budapesti irányú előnyomulásával és a fővárosban folytatott utcai harcokkal foglalkozó részei, amelyek sok új részletadattal gazdagítják eddigi ismereteinket. A román csapatok hősi harcainak a szerzők szép emléket állítanak munkájukban. Több nagyszerű fegyvertény leírásával is megelevenítik az eseményeket és állítanak példaképeket az olvasó elé.

A kötet anyaga a katonailag képzett és kevésbé képzett olvasóknak egyaránt sokat nyújt, a mondánivaló megértését, az eseményekben való eligazodást jól segíti a közölt 23 darab színes vázlat. A fordítók és a szerkesztő munkáját általában gondosság jellemzi, bár azzal kapcsolatban szükséges néhány kisebb kritikai észrevételt tenni.

Így például a 61. lapon a következő áll: „A front fűcsoportosításának csapatai szeptember folyamán (szeptember 2-től 27-ig) végrehajtották a debreceni támadó hadműveletet és kijutottak a Tiszához.” Ismeretes, hogy a debreceni hadművelet nem szeptember, hanem október folyamán zajlott le, ezt a nyilvánvaló elírást a fordítónak és a szerkesztőnek észre kellett volna venniük. A következő lapon a szerző az október 15-ei eseményekkel kapcsolatban azt írja, hogy Horthyt a németek letartóztatták. Ez nem felel meg a tényeknek. Horthy nem volt német letartóztatásban, önként helyezte magát Hitler védelme alá és adta át a hatalmat Szálasinak. Ezt helyes lett volna szerkesztői megjegyzésként lábjegyzetben közölni, nehogy az olvasókban téves nézetek alakuljanak ki a kérdéssel kapcsolatban. A szövegben a 66. laptól kezdve többször előfordul a „gárda megerősített körlet” megjelölés a 3. Ukrán Front egyik magasabb egységére vonatkozóan. Helyes lett volna az első előfordulásnál megemlíteni, hogy az milyen erejű magasabb egységnek felelt meg. A 84. lapon a szerző a Szent László hadosztályt könnyű gyalogos hadosztályként említi. Ez tévedés, a Szent László hadosztály nem két gyalogezredből állt, ezekre alkalmazták ugyanis a Horthy-hadseregben a „könnyű” megjelölést. Szerkesztői megjegyzésként ezt is helyesbítenni kellett volna. Ilyen és hasonló

hiányosságok közé tartozik például, hogy Donji Miholjac háromféleképpen írva is szerepel a szövegben.

Ezek az apróbb hibák természetesen nem csökkentik a fordítók és a szerkesztő érdemeit. A kötet gondozása során lelkiismeretes munkát végeztek, s a kiadóval együtt elismerés illeti őket, amiért ilyen értékes összeállítással örvendeztették meg az olvasókat.

Tóth Sándor